Roxana Maria FĂNUȚ
(Universitatea de Vest din Timișoara)

Propagarea valorilor romane imperiale prin discursul anchisian. Vergilius și imaginea Romei imperiale

Abstract: (The Propagation of the Imperial Roman Values Trough the Anchissian Speech. Virgil and the Image of Imperial Rome) This paper seeks to offer an image of the way in which Virgil relates to the history and the morals of the Imperial Rome. Virgil writes the *Aeneid*, at the request of Augustus, who wants to see the creation of a new literary work which shows the role of the empire in the process of Rome`s and world`s creation. In a short period of time, the epopee becomes the national epic of the Romans. In the sixth book of the *Aeneid*, into the layers of the inferno, the augustan poet interpolates moral and militar aspects that are defining the Roman society. The emperor wanted to brink Rome back to its original state – *aurea saecula* – a period characterized by peace, simplicity and innocence. The Elyseean Fields displays a hero`s panoply, along with the governors and other personalities of Rome`s history, which, throughout their activity, are displaying an example for the society. In the center of this address is Augustus, who offers himself as an example for its citizens. Anchise`s prophecies are not reveling only the future of Aeneas, but the future and role of the eternal city – Rome – into the world`s history. Another purpose of this paper is to discuss the manner in which the Romans are creating their own past and future, in order to array a positive image of their politics and society, an icon meant to abide the eternity.

Keywords: Imperial Rome, Augustus, Vergilius, the Underworld, Past and Future

Rezumat: Lucrarea de față își propune să ofere o imagine a modului în care Vergilius se reportează la istoria și moravurile Romei imperiale. La solicitarea lui Augustus, care își dorea crearea unei opere literare glorificatoare a rolului imperiului în fondarea Romei și a viitorul lumii, Vergilius a compus *Eneida,* care în scurt timp a devenit epopeea națională a romanilor. În cea de-a șasea carte a *Eneidei*, în straturile Infernului, poetul augustan inserează aspectele morale și militare ce țin de societatea romană. Împăratul dorea să aducă Roma la statutul său inițial, de *aurea saecula*, perioadă caracterizată de pace, simplicitate și inocență. Câmpiile Elysee prezintă panoplia eroilor și guvernatorilor Romei, personalități care demonstrează, prin acțiunile lor, cum trebuie să fie un adevărat roman. În centrul acestui discurs se află chiar Augustus, ca exemplu propriu în fața cetățenilor. Profețiile lui Anchise nu relevă doar viitorul lui Eneas, ci și viitorul și rolul eternului oraș în istoria lumii. Un alt aspect pus în discuție de către lucrarea de față este modul în care romanii își creează propriul trecut și viitor, cu scopul de a înfățișa o imagine favorabilă a politicii și societății proprii, imagine care să reziste veacurilor ce urmează.

Cuvinte-cheie: Roma imperială, Augustus, Vergilius, infernul, trecut și viitor

Perioada imperială a reprezentat apogeul cultural și social al dominației romane. După înfrângerea lui Marc Antoniu și a Cleopatrei în bătălia de la Actium, din 2 septembrie 31 î.Hr., Octavian capătă tot mai multă putere administrativă. Moartea celor care și-au dorit crearea unei noi monarhii în Orient a reprezentat, în

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

ochii romanilor, momentul redobândirii şi restabilirii libertăţii. Asemeni unchiului său, Iulius Cezar, Octavian îşi dă seama că doar o monarhie stabilă şi puternică mai poate salva Roma din anarhia spre care se îndrepta vertiginos şi pe care numeroasele războaie civile o ajutau să se instaleze, tot mai adânc, în sânul societăţii. Greşelile şi asasinatul lui Cezar l-au învăţat, că în ciuda guvernării autocratice, ideile promulgate de republicani sunt încă foarte puternice şi nu vor putea fi înlăturate, ceea ce va da naştere unei noi forme de guvernare şi organizare: principatul. Octavian Augustus a păstrat faţada republicii şi şi-a început noua guvernarea absolutistă, refuzând titulatura de rege sau pe cea de dictator în favoarea celei de princeps, de prim cetăţean. Noul conducător roman era acum dux (conducător), rector (conducător), pontifex (pontif) şi primus inter pares (primul între egali), acumulare de funcţii şi titulaturi ce totalizau puterea. Noţiunea de principe este deci una cumulativă, puterea supremă aflându-se în mâna lui Octavian, un nou dictator, dar fără titlu. Noua Romă, condusă, începând cu 27 î.Hr., de un *princeps*, sub titulatura de *Imperator Caesar Divi Filius Augustus*, începe să îşi schimbe înfăţişarea şi să se îndrepte spre o perioadă lipsită de politicile aristocratice republicane şi de războaiele civile aferente.

În ciuda politicii autocratice purtate de către Octavian, guvernarea sa s-a întors spre societatea romană, societate pe care a încercat să o resusciteze şi să o protejeze de barbarism şi ignoranţă. Credinţa în secolul de aur saturnian stă mărturie a înclinaţiei spre profeţie, căci, conform legendei, se prezisese că Aeneas va fi fondatorul Romei şi părintele tuturor romanilor, însă, cu precădere, strămoşul lui Octavian Augustus. În cea de-a şasea carte a epopeii naţionale a romanilor, *Eneida*, Vergilius transcende limitele fabulosului şi introduce în straturile infernului imaginea ideatică a istoriei şi societăţii romane. Scriitorii augustani, aşa cum este cazul lui Vergilius sau al lui Titus Livius, au încercat să contureze o imagine a spiritului roman cât mai apropiată de ceea ce dorea noul imperator să ofere prezentului şi viitorului. Reconstrucţia romană a stat sub semnul operei inspirate şi aservite ideologic, însă această atitudine nu a conferit o imagine falsă a istoriei, ci doar a evidenţiat aspectele dorite de Octavian Augustus a fi aduse în faţa poporului pe care îl conducea – cu scopul vădit de a le reaminti cetăţenilor de gloria şi măreţia cetăţii eterne.

Modul de construcţie al *Eneidei* demonstrează predestinarea Romei şi, totodată, aşa cum afirmau Raymond Bloch şi Jean Cousin în *Roma şi destinul ei*: „rolul destinului în istoria Romei, şi rolul lui Augustus în istoria lumii" (Bloch 1985, 119). De la bătăliile din Troia şi până la înfiinţarea Romei, Vergilius narează povestea eroului *Aeneas*, precum şi soarta pe care acesta o are, atât la nivel individual, cât şi la nivelul întregii societăţi romane. Aeneas vine dinspre Apus, de unde se credea că va veni salvatorul Romei, şi triumfă în bătălie, asemeni poporului său în lupta cu grecii. Triumful se realizează şi la nivel emoţional, dacă nu chiar pasional, în momentul în care Aeneas reuşeşte să scape din mrejele lui Dido şi să-şi continue parcursul fondator. Relaţia amoroasă dintre cei doi a fost, deseori, asemuită cu relaţia dintre Marc Antoniu şi Cleopatra, aventură ce era pe punctul de a scinda

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

unitatea Romei. Eroul național nu s-a lăsat prins în capcanele dragostei, comparație simbolică ce devine un avantaj în politica augustană. Respectarea datoriei reprezintă preceptul după care întreaga societate romană trebuie să se ghideze, iar Aeneas devine modelul acesteia, asemeni lui Augustus, urmaș al său și continuator al aceloraşi idei pragmatice și civice, care s-a oferit pe sine drept model în fața cetățenilor. Principala trăsătură a eroului este pietatea, pietate ce reprezintă un întreg cumul de caracteristici, de la datorie, la loialitate și până la religiozitate. Legătura dintre Anchise și Aeneas, la fel ca cea dintre Aeneas și Ascanius, stă mărturie a valorilor morale existente în sânul familiei romane, familie, care la nivel extins, devine Roma, dimpreună cu ai săi zei.

Religiozitatea romanilor poate fi observată încă din cele mai vechi timpuri, chiar și din însuși mitul întemeierii Romei, când cei doi frați, Romulus și Remus se încred în tradițiile străvechi, cel mai probabil împrumutate din cultura etruscă, și potrivit acestora decid numele celui care va deveni întemeietorul noii cetăți. În întemeierea cetății, un rol crucial îl are și Aeneas, eroul din Troia plecat să fondeze o nouă așezare în spațiul italic. Prezența penaților în cultura romană se datorează tot lui Eneas, el fiind cel care a adus cultul acestor zeități minore, protectoare ale casei, în Peninsula Italică. Larii, manii și penații reprezentau o clasă specială de divinități, deoarece ei nu reprezentau nici divinități majore, dar nici spirite venerate individual, dat fiind faptul că romanii nu deificau oamenii, cu excepția câtorva personaje care au marcat cultura și civilizația romană precum Aeneas, Romulus, Latinus sau Octavian Augustus. Augustus reprezenta și figura aceluia care le-a adus pacea romanilor, aspect ce a facilitat procesul de divinizare și trecerea oficială în rândul nemuritorilor. Permisiunea zeilor nu era însă suficientă, iar intrarea unui nou zeu în panteonul roman nu constituia o practică facilă, ci se producea doar în situații excepționale. În primul rând, omul avea nevoie de motive care să îl convingă de măreția sa și de meritul venerației, iar de cele mai multe ori, zeii nou asimilați aveau atribuții asemănătoare cu cei deja existenți. Momentele în care oamenii aveau parte de un ajutor neașteptat și nesperat, acesta era atribuit unui nou zeu, asemeni perioadei de pace și bunăstare adusă de Octavian Augustus. Oferind oamenilor ceea ce numai divinitățile mai puteau oferi, noul principe a izbutit să devină un zeu printre oameni, bucurându-se de încrederea și venerația supușilor. Un al doilea pas în sanctificarea unei personalități îl reprezenta admisia conducătorilor și a celorlalte divinități, procedeu denumit cu ajutorul termenului grecesc *catasterism,* așa cum este cazul lui Iulius Cezar, deificat postum, despre care Gaius Plinius Secundus afirma că a fost acceptat printre nemuritorii zei, al căror acord a fost exprimat și relevat oamenilor în momentul în care o cometă a apărut pe cer, în timpul celebrării morții sale de către nepotul pe care l-a înfiat, Octavian. În cea de-a doua carte a enciclopediei antice, *Natvralis Historia*, Plinivs citează spusele fericitului Augustus, la apariția cometei: „O cometă a fost văzută vreme de șapte zile în regiunea septentrională a cerului în timpul jocurilor instituite de mine. Aceasta răsărea în jurul orei unsprezece, iar

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

strălucirea ei a fost vizibilă din toate regiunile pământului. Poporul a crezut că astrul vestește faptul că sufletul lui Cezar a fost primit în rândul zeilor nemuritori, din care motiv acest simbol a fost atașat bustului pe care tocmai l-am inaugurat în for." (Plinivs 2001, 46). Procedeul este denumit cu ajutorul termenului grecesc *catasterism* (*καταστερισμός*)[1] și arată plasarea printre stele, implicit printre zei, a unor eroi sau a unor personalități. Un semn de bun augur a fost considerat și faptul că Octavian a fost născut în cetatea Roma, după cum întocmai un preot i-a spus tatălui său, cu mențiunea că acest semn anunță domnia pruncului asupra întregii lumi. În ciuda faptului că posturile de conducere nu se puteau moșteni prin testament, Iulius Cezar îl desemnează pe nepotul său drept succesor la conducerea Romei.

Intertextualitatea poate fi urmărită și în continuare, astfel că infernul vergilian ajunge să înfățișeze, conform politicii purtate de Octavian Augustus, istoria și societatea romană. Mitul și istoria se împletesc în opera poetului augustan, și acest lucru este posibil datorită mixturii ce se produce la nivel reprezentativ, figurile legendare aflându-se alături de cele istorice și demonstrând, în această manieră, necesitatea dimensiunii mitice în viața cotidiană și în constituirea idealurilor. Trecutul eroic este adus în prezent, iar Romulus și Aeneas devin figuri dinamice, atât la nivel stilistic, cât și la nivel compozițional, care se îndreaptă, cu pași mari înspre viitor. *Eneida* cuprinde trei prevestiri majore ale înfloririi Romei, iar prima dintre ele este cea făcută de către Iupiter, în momentul în care Venus merge să își întrebe tatăl de ce nu nu este destinul îndeplinit și din ce rațiune troienii nu reușesc să ajungă în Italia, unde ar trebui să-și clădească așezământul. Întreaga istoria a poporului roman este rezumată în discursul liniștitor al lui Iupiter, care-și asigură fiica că zeii nu vor interfera cu factorul universal al cetății eterne „nu le voi pune nici vremii hotar,nici locului margini;/ Fără sfârșire domnia le-o dau" (Vergilius 1980, 41). Destinul este, așadar, imuabil: Aeneas va domni trei ani în orașul Lavinium, fiul său, Ascanius, va stăpânii vreme de treizeci de ani cetatea Alba Longa, iar fiii și nepoții lor vor mai conduce pământurile acelea încă trei sute de ani, la capătul cărora se vor naște Romulus și Remus, fiii vestalei Ilia (sau Rhea Silvia) și ai zeului Marte. Întrebuințând numele troian al mamei gemenilor, Ilia, Vergilius dorește a dovedi originea troiană a romanilor și implacabilitatea destinului, căci, potrivit tradiției, Amulius, unchiul său, încearcă să schimbe destinul și să oprească nașterea celor doi băieți, la fel cum le dorește moartea în momentul în care poruncește aruncarea lor în Tibru. Poporul roman se va naște astfel sub semnul și protecția zeului războiului, gemenii fiind îngrijiți de animalele asociate lui Marte, lupoaica și ciocănitoarea, iar Roma va înflori sub protecția lui Romul, așa cum îi spune Anchise lui Aeneas, la întâlnirea lor din Câmpiile Elysee: „Roma-nflori-va spre cer, copile, sub paza lui Romul,/ Doamnă pe-o mie de țări și rivală-n puteri cu Olympul" (Vergilius 1985, 224). Din neamul fondatorilor se va naște troianicul Caesar Octavianus Augustus,

[1] Explicația termenului poate fi urmărită la următoarea adresă: http://latinandgreekrootwords.com/learn.html.

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

care va înfrânge Orientul[2] şi va duce graniţele imperiului până la marginea pământului „domnia lui până-n oceane./ Iulius fi-va numit, ca moşu-său, nobilul Iulus" (Vergilius 1985, 42). Perioada de războaie se va termina o dată cu venirea lui Octavian la conducerea Romei: „veacul cel crîncen atunci, de lupte sătul, va fi pacinic; / Vesta, Credinţa, bătrâna şi Remus cu fratele Romul / Legi legiui-vor; dar iarăşi de-oţel şi de greul berbece / Porţile-or geme-n război şi nelegiuita Mânie / Sta-va pe suliţi, culcată pe spate, şi-o sută de noduri / Lanţul făcându-i pe trup, scrâşni-va din gura ei cruntă." (Vergilius 1985, 42).

Secolul de aur saturnian se va întoarce prin domnia lui Augustus, iar pacea romană, *pax romana*, va fi instaurată în interiorul graniţelor. Frontierele - atât de extinse în acel punct istoric- au rămas intacte mulţumită armatei (compusă din aproximativ 300.000 de soldaţi), care, în aceste moment, devenise una cu caracter permanent şi stabil. Divinul conducător va închide de trei ori porţile de la templul lui Ianus şi va menţine atât de aşteptata pace. În timpul războiului porţile templului lui Ianus se deschideau, *patere*, iar în timp de pace rămâneau închise, *claudi*, şi asta datorită asocierii acestui zeu cu venirea lui Saturn şi a vârstei de aur, a cărui domnie este caracterizată de supunerea în faţa legii, de puritatea morală şi nu în ultimul rând de evlavia cetăţenilor. Toate trăsăturile secolului saturnian se vor întoarce o dată cu guvernarea augustană, iar bunăstarea romanilor a reprezentat o formă de apărare civilizatorie în faţa atacurilor interne şi externe. Asigurându-se de lealitatea liderilor militari, precum şi de calitatea lor, imperatorul a putut diminua efectul negativ pe care aceştia îl exercitau asupra păturilor inferioare ale societăţii. Civismul este cultivat la nivel artistic şi militar, luptătorii fiind antrenaţi ideologic să privească moartea pe câmpul de luptă drept o onoare, motiv pentru care Vergilius poziţionează umbrele războinicilor morţi în numele Romei şi al conducătorului său, în Câmpiile Elysee, acolo unde se aflau doar cei fericiţi, demni de a trăi veşnic sau de a se reîncarna. Anchise îi prezintă fiului pleiada eroilor romani, începând cu eroii troieni, cei născuţi în vremuri mai bune, într-un timp legendar şi care au reprezentat grundul civilizaţiei romane: „Tânărul colo tu-l vezi, proptit de voinica lui armă, / Vine pe lume ca-ntâiul sortit şi ca-ntâiul în eter / Suie la viaţă dardan de-amestec cu sânge italic: / Silvius, odrasla târzie din tine şi-un nume din Alba." (Vergilius 1985, 223) şi continuând cu regii care au dezvoltat, treptat, aceast fond cultural „şi regi se vor naşte din rege, Alba cea Lungă de-atunci ai noştri stăpânind-o" (Vergilius 1985, 223). Datorită legăturii familiale cu Anchise, Aeneas devine urmaş al familiei regale fondatoare a Troiei, deci un nou fondator provenit dintr-un vechi neam fondator, care, la rândul său, va naşte un alţi doi întemeietori: Romulus şi Octavian Augustus.

Romanii, o dată cu părăsirea ordinii republicane, au început să creeze o comunitate politică şi militară bazată pe stabilitate, ordine şi civism. Protecţia vieţii civilizate, unul dintre preceptele oraşului-stat grec, a constituit, pentru lumea romană,

[2] Aluzie la bătălia de la Actium, câştig care îi aduce lui Octavian supremaţia asupra Egiptului.

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

modul de fructificare a bunăstării. Îndreptarea spre universalitate şi cosmopolitanism s-a produs, treptat, prin ruperea barierelor dintre locuitorii imperiului. Dacă până la venirea lui Augustus în fruntea Romei, localnicii erau şi cetăţeni doar dacă se năşteau din părinţi cu statut de cetăţean, după reorganizarea augustană, dreptul de a avea acest statut era dobândit mult mai facil, însă continua să reprezinte o poziţie superioară şi mult râvnită. Un exemplu îl constituie dreptul de a primi cetăţenie al unui soldat, care, în ciuda unei eventuale origini străine, putea obţine statutul de cetăţean roman după douăzeci de ani de serviciu militar în armata romană, în comparaţie cu vremurile trecute, când soldat putea deveni doar cel care avea în proprietatea sa pământuri. Virtutea civică se bază, în perioada republicană, pe competiţia feroce şi necruţătoare între Roma şi duşmanii săi (creaţi sau impuşi), fără de care cetatea eternă nu şi-ar fi putut arăta măreţia. Ideea promovată de ideologii republicani nu a fost foarte apreciată şi plăcută de către cetăţeni, iar o politică pacifistă ar fi fost dorită de majoritatea celor implicaţi direct în conflictele militare romane, în opoziţie cu cetăţenii cei bogaţi, care îşi măreau veniturile cu fiecare victorie a armatelor. Dragostea faţă de glorie şi putere a durat şi în perioada imperială, unde, în ciudata păcii promovate de Augustus, conflictele militare au continuat în vederea expansiunii teritoriale şi au format noi comunităţi romane, care trebuiau stăpânite. Dinamica puterii imperiale Romane a ridicat problema unei diaspore, din ce în ce mai vaste, căci trebuia controlată şi ţinută unită. Liantul unificator al unei măreţului imperiu s-a dovedit a fi statutul de cetăţean, fără a uita însă şi religia, dar nu într-un mod excluziv, ci într-unul integrator. Conform spuselor lui Suetonius, Augustus nu acorda foarte uşor cetăţenia romană unui străin, considerând că acest statut este unul privilegiat, iar sângele roman nu trebuia întinat cu cel al unor sclavi sau al unor străini „mai uşor aduc un prejudiciu tezaurului public decât să profanez demnitatea de cetăţean roman” (Suetonius 1998, 79), dar atitudinea principelui denotă importanţa şi respectul pe care supuşii săi trebuiau să îl manifeste faţă de stat şi cetăţenii săi. Noţiunea de cetăţean presupunea afilierea de marea putere, de Roma, iar revendicarea acestui statut tindea să fie mai mult o expresie a puterii, decât o afiliere etnică. În perioada Romei republicane, însemnul cetăţeanului era alăturat de cel al puterii în sigla, aproape omniprezentă, a republicii: SPQR, acronim şi prescurtare a frazei *Senatus Populus Que Romanus* (Senatul şi poporul roman), iar, în perioada imperială, acest statut începe să capete noi forme. Anchises subliniază, în faţa fiului, rolul cetăţenilor şi al Romei în civilizarea lumii, ei fiind responsabili de a propaga pacea în jurul lor, ţel ce justifică superioritatea politică a imperiului: „Asta şi-e arta pe veci! Şi păcii să-i fii tu străjerul: Cruţă pe cel umilit şi doboară pe cel îndărătnic!” (Vergilius 1985, 228). Destinul istoric stă, aşadar, drept justificare a actelor de expansiune întreprinse prin forţă armată.

Datoria în faţa familiei şi a Romei este ilustrată prin menirea şi destinului lui Aeneas, precum şi prin pleiada eroilor, eroi, strămoşi şi regi care au fost înşiruiţi în discursul anchisian, tocmai pentru a releva valorile romane conforme cu politica

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

augustană. Fericiții din Câmpiile Elysee sunt cei care au ridicat Roma, pas cu pas, reformă cu reformă, sacrificiu cu sacrificiu, iar Vergilius îi alege cu grijă pe cei care sunt demni de un asemenea statut ,,neamul străbune pe-aici; cu-ntreaga sa viță" (Vergilius 1985, 218). Primele umbre ce se perindă sub ochii lui Aeneas sunt regii legendari ai Romei, care au marcat primele momente ale urbei, dar față de care, din pricina cruzimii și atotputerniciei lor, romanii au dezvoltat o aversiune acerbă. Următorii sunt eroii din perioada republicană și lista acestora începe cu Brutus, cel care, în 509 î. Ch., îl detronează pe ultimul rege etrusc, Tarquinius Superbus, și instaurează republica: ,,Brutus, menit răzbunării și fascelor iarăși primite? / Dânsul puternic topor și putere de consul avea-va, / Primul; și tata pe fii, cînd ei înnoi-vor războiul, / Da-i-va pieririi, jertfind și pe-ai săi libertății cea sfântă" (Vergilius 1985, 226).

De ideea de republică era strâns legată noțiunea de libertate, iar libertatea presupune devotament față de familie și patrie, un atare exemplu fiind cel al lui Manlius Torquatus, consul despre care Titus Livius, în cea de-a opta carte a lucrării *Ab urbe condita*[3], spune că și-ar fi omorât propriul fiu, deoarece acesta ar fi încălcat ordinele militare și ar fi luptat împotriva latinilor fără a i se fi permis acest lucru. Cornelius Cossus, învingătorul etruscilor, M. Porcius Cato, faimos pentru integritatea sa, Scipio, învingătorul lui Hannibal, Scipio Aemilianus, distrugătorul Cartaginei sau ginta patriotică a Fabiilor sunt doar câțiva dintre cei pe care, poetul lui Augustus, îi plasează în câmpiile celor veșnic fericiți. Astfel de fapte deveniseră reale mostre demne de urmat, dar pe care Vergilius, datorită cruzimii lor, le privește cu suspiciune și rezervă: ,,Nu vă deprindeți, copii, vai nu, cu războaie-așa crunte, / Vai, și spre-al patriei piept nu-ntoarceți puterile voastre!" (Vergilius 1985, 227), aluzie și la războaiele civile care au dominat perioada republicană și care au dus la deteriorarea, treptată și certă, a Romei. Unitatea romană trebuia refăcută, iar Octavian Augustus era cel care, conform prezicerilor, putea readuce Roma la statutul pe care-l avea în timpul secolului saturnian. Cu titlul de pater patriae, Augustus devine primul cetățean a unicei familii romane: poporul roman. Asemeni lui Aeneas și lui Anchise, arătând devotament și ascultare în fața tatălui, stâlpul societății patriarhale, fiul își arată considerația cu privire la conservarea memoriei private și a celei statale, iar bunul exemplu pe care îl arată Aeneas fiului său, reprezintă posibilitatea de a păstra viu trecutul. Propagarea valorilor familiale și cetățenești constituie un proces ce ține, astfel, de modul de educație în interiorul familiei, căci, doar în această manieră, trecutul poate supraviețui în viitor. Prima datorie a cetățeanului este de a rămâne loial Romei și destinului ei, chiar și în defavoarea dorințelor și a plăcerilor proprii, precum este exemplul personal al lui Aeneas, care nu cedează farmecelor frumoasei Dido și își amintește de soarta pe care o are în formarea unui națiuni, deși despărțirea nu este atât de ușoară: ,,Spaima zbîrlitu-i-a părul și glasul din suflet i-l stinse/ Arde de dorul să fugă, să lase iubitele

[3] http://www.livius.org/li-ln/livy/periochae/periochae008.html.

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)

maluri,/ Frică purtînd de cuvîntul zeiesc şi de-atîta mustrare" (Vergilius 1985, 131). Fiind pios şi un familist exemplar, Aeneas stă mărturie a faptului că aspectele pozitive ale individului şi ale întregii societăţi trebuie să primeze, în defavoarea unei atitudini belicoase. R.W.B. Lewis în *Homer and Virgil: The Double Themes* afirma: «In telling the story of the beginnings of Roman history, Virgil wanted to establish something about the peculiar character of Rome in a way which would explain something about the peculiar character of life itself. He sought to make Rome co-extensive with the world: not merely physically as large as the given cosmos (which Jupiter predicts it will be in the first book), but of the very nature and essence of human experience. If, in so doing, he has seemed instead to reverse his order and make life a reflection of Rome, it may be because the task he set himself was beyond the powers of even Virgil. What else there is which appears inadequate in the conception of empire is not the fault of the poet; it is the inadequacy of experience. Virgil's view of Rome was identical with his view of life.» (Galinsky 2007, 350).

Reificarea ideologiei augustane în literatura vergiliană dovedeşte strânsa legătură între istorie, politică, societate şi artă, fapt ce permite naşterea a numeroase şi diverse apropieri de literatura produsă sub patronajul lui Octavian Augustus, a cărei realiniere cu artele s-a produs de-a lungul întregii guvernări augustane. Evoluţia Romei şi a poporului roman a constituit grundul pe care cultura europeană s-a dezvoltat. Caracterizând şi definind natura umană, Vergilius prezintă istoria şi arta produsă până în secolul lui Augustus. Lumea din *Eneida* reprezintă rădăcinile romanităţii, de la neamul troian, până la cel etrusc sau la cel italic, şi conţine un univers nelimitat de zidurile Romei, ci care se propagă în ceea ce romanii numeau *orbis terrarum.*

Bibliografie

Bloch, Raymond, Cousin, Jean. 1985. *Roma şi destinul ei*, vol II, traducere de Barbu şi Dan Sluşanschi. Bucureşti: Editura Meridiane.

Plinivs. 2001. *Natvralis Historia. Enciclopedia cunoştinţelor din Antichitate. Volumul I – Cosmologia. Geografia*, traducere I. Costa şi T. Dinu, ediţie îngrijită, prefaţă şi note de I. Costa, indice şi note lingvistice de T. Dinu. Iaşi: Editura Polirom.

Suetonius. 1998. *Vieţile celor doisprezece cezari*, traducere din limba latină, prefaţă şi anexe de Gheorghe Ceauşescu. Bucureşti: Editura Rao.

Vergilius. 1980. *Eneida*, traducere George Coşbuc, ediţie îngrijită, note şi prefaţă de Stella Petecel. Bucureşti: Editura Univers.

Vergili, Maronis, P. 1977. *Aeneidos. Liber sextvs with a commentary by R.G.Austin*. Oxford: Oxford University Press.

K. Galinsky (editor). 2007. *The Cambridge companion to the age of Augustus*. Cambridge: Cambridge University Press.

Resurse electronice

http://latinandgreekrootwords.com/learn.html.,accesat in data de 20 mai 2016.

http://www.livius.org/li-ln/livy/periochae/periochae008.html., accesat in data de 20 mai 2016.

BDD-A26641 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:17 UTC)